Fjallkonan (hóf göngu sína 1884)

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Fjallkonan (hóf göngu sína 1884) – Fréttir í blaðið 1907 – Áskriftarseðill Sveins Jónssonar, 11. mars 1910

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 5-8, Örk 7

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

BRÉFSPJALD.

Hér setjist
5 aura
frímerki.

Ritstjóri Fjallkonunnar

Reykjavík

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Innf.

Hlið 11. marz 1910

Eg undirskr. gerist hér með kaupandi að 1 *eint.*
af blaðinu Fjallkonunni *frá ársbyrjun 1910.*

Nafn Sveinn Jónsson

Heimili Hlið í Skaptártungu

Póststöð Vík

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Til Fjallk.

FRÉTTIR.

Öxarfirði 28. febr. 1907. Árið sem leið (1906) var að ýmsu leyti örðugt ár í Norður-byggðinni að því er tíðarfar snertir. Á nýjárinu gerði beztu hláku, er byrjaði með fyrsta degi ársins; tók þá upp allan snjó þegar í stað og hélt áfram til miðs jan. Oftast [illegible] voru oft +5°R. og jafnvel þar yfir. Síðan voru oft linjur og hægð með litlu frosti (mest ÷8°R.). — 31. jan. gerði enn hláku (+4°R.) og var þá ~~[illegible]~~ svo lítill snjór að enn örísti. Fyrri hluta febr. var lík tíð og síðari part jan. Oftast frostlint (mest 13da: 14½°R.). — 18da gerði enn þá hláku (+4°R.) og öríst enn; þvínæst lenju-rytjur með köflum út febr. (mest ÷ 4°R.). — Fyrri hluta marzm. hélzt sama tíð, nema 11. og 12. mátti heita N. stórhríð (mest frost ÷10°R.) þá daga. — 19da gerði enn beztu hláku (+5°R. og mestu 2 daga meira (+7½°R.) og mátti heita að sú hláka héldist allt fram undir bænadaga [illegible] aprílm. Mannskaðadaginn mikla (7. apr.) var hér SV. afspyrnurok enn ~~[illegible]~~. Eftir það tóku hríðar og harðindi að [illegible] og mátti heita að sífellt færi versnandi, og það svo, að enginn man eins jafnvonda tíð að vori til, unz batinn kom viku fyrir hvítasunnu, 27. maím. tók alveg framúr, og höfðu allir þá fengið meira en nóg. Hjá mörgum urðu á þessum löngu vorharðindum hin verstu skepnuhöld; misstu sumir allt að helm-

+R. fyrir

(~~[illegible] 22 — ÷17°R.~~)

(á Suðurlandi)

lítið frost

ingi fullorðins fjár, og lambadauði
ógurlegr hjá flestum, og voru allir
hér í sveit komnir að þrotum með
hey, er fram úr tók, nema Björn
hreppstjóri Jónsson í Sandfellshaga.
Var hann að lokum sá eini er hjálp-
að gat, enda barg hann mörgum,
~~að~~ öllum sem hans leituðu og
fyrti hann þó mikla töðu. Hver
einasti maður var orðinn að lok-
um heylaus, nema hann. Eftir
að fram úr var tekið, var fyrra
hluta sumars fremr votviðrasamt
og spratt seint, enda man eg ekki
eftir að byrjað hafi sláttr jafn ~~seint~~
og nú, - almennt um miðjan júlím.
Þóað votviðri væri stundum
framanaf, er á leiddi að spretta
varð framundir: í meðallagi,
nýting að lokum góð og hrökk-
ust ekki hey hjá mönnum. Haust-
ið var fremr gott framum vet-
nætr. Úr því tók að gerast um-
hleypingasamt; voru stundum
mörg veðr og áttir sama daginn
enn snjór kom enginn, er nokkuð
héldist, enda ávallt hlákur á
milli og hélzt það framundir
Þorra-komu nú. Þorrinn nú (25. jan.
til 22. febr. 07) var hríðasamr fremr, og
gerði aldrei blota fyrrenn á Þorra-
þrælinn (23. þ. mán.) og 18da og 19da þ. mán.
voru óvanalega miklar og dimmar
N.A. hríðar ~~og hlóð~~ niðr miklum
snjó þar á undan, enn reif hann
mjög, einkum 18da, og kom ~~jörð reif~~
jörð, enda er óvanalegt
að fyrir jörð taki alveg hér á ...

Margin notes:
1 Þ.e.d. einhver bezti bóndi ýmsir hafði þó hey ávallt hafði 12 lömb undan 80 ám.
Það heita mátti
alveg
síðla
L 2
varð
Framan um jólin var fremr stygt
hafði hlaðið
L 2
N. N.

nema dag ǀ um hluta sveitarinnar, og ekki
og dag í bili ǀ vantar hjarnann, þá er niðri
tökum stöku ǀ nær og hægt er að beita fyrir
veðrvonzku. Dagana 23ja og 24ða
(: þorraþræl og 1ta dag Góu) var s. hláka
+ 22 ǀ (og alltað +6°R.), enn þará undan (21. ~~komu~~ ...
~~Þ~~var mesta frost á vetrinum (÷18°R.)
enn mjög kyrr og lítil snjókoma,
Í gær ǀ aðeins ~~bætti~~ föli á. ~~27. f...~~ kom
(+6°R.) ǀ s. hláka og helzt hún í ~~dag~~ með glaðasólskini.
Ósjúkhalt hefir verið hér allt
undanfarandi ár og fram til þessa
og engum manni hendt dáið ǀ tíma; enn eftir ~~veg...~~ vegrikt kom hér mjög
~~Englum...~~ ǀ væg skarlatssótt, einkum í yngra
fólk, enn svo lítil, að fólk trúir valla
lækninum, að það sé þessi veiki, og
í ǀ flestir hafa ~~farið~~ ~~...~~ rúmið, þó að
þeir hafi flagnað allir, og er ekki
vanalega ǀ svitt að hafa hina skæðu skar-
latssótt uppá þennan máta. Flestir
eða allir, er fengið geta veikina, munu
nú þegar hafa lokið sér af í þessum
sveitum, og enginn hefir úr henni dáið.
Einsog áður er getið urðu skepnu-
höld afarill hjá mörgum manni
+ R. ǀ ~~eftir~~ á umliðnu vori, og sauðfé með
einkum á mörg ǀ rýru móti í haust til niðrlags;
af því að það tók svo síðlagðalat-
anum, og sumarið fremur kalt.
Enn verð á sauðfé var einsog í fyrra
mjög gott, og jafnvel enn þá betra,
Ket 19 til 23a. pr. ℔, mör 25 aur; gærurnar ~~...~~
hvít og misl. 70 a pd ǀ ~~...~~ 45–50 a, og ullarverð ~~...~~ 110 a pr. ℔.
útlendri vöru var og verðið líkt og í
fyrra: rúgr 18 til 19 kr.; bygg 25 kr., kaffe 65 a.
og hvítasykr (er hér má heita eingöngu
hafðr frá upphafi) 28 a. Auk þess 10% af-
sláttr af skuldlausri úttekt og 5% í

4.)

(o: hjá Örum & Wulff á Hvík) skuldi. – Í K.N.Þ. (kaupfélagi Norðr Þingeyinga) á Kópaskeri og Raufarhöfn hefir
verðið verið líkt, heldr minna á sumu
(N.) enn aftr heldr meira á öðru. ~~og þarf engvar þrætur þar um~~
(N.) ~~engvar þrætur þrættuslegt~~. Lifandi vikt (: Sauða
verð) með langhæsta móti sem nokkurn
tíma hefir verið 14.65 a. pd. í lifandi vikt,
og því sauðr, er vóg 130 ꝩ, gerði hjá
Louis Zöllner 25 kr. 64 a., ~~og~~ enn ullarverð
var hjá honum bezt 106 a. pd. Og aðgætandi
(í rúml. 5%) er að á innlent og útlent leggst 15%. Enn
(flest) ekki er því að neita að ~~allt~~ smávegis
(o: „kram") ~~er~~ ódýrara hjá K.N.Þ. Í þessari
Norðrsýslu ráða Örum & Wulffs verzlanir
(Hvíkr verzl.) í Húsavík ~~(og Þórshöfn)~~ lögum og lofum
með verðlag, og er sannast að segja að
~~verð~~ það hefir verið með langbezta
(N.) móti, er vér ~~þignum~~ hér höfum átt
að venjast, (nú síðustu árin á fyrri árum); auðvitað þakka margir það kaupfélögunum báðum (o: K.Þ. og
K.N.Þ.), og skal eg ekki neitt fullyrða
í því efni, og verðr hver að ráða
sinni skoðun þar um. (sem samkeppnir er mikil, einkum í Hvík) Enn lítill sem
enginn rígr er nú orðinn milli
verzlananna og kaupfélaganna,
og er það bót frá því, er áðr hefir
viljað brenna við fyrr á árum. Bezt
að almennt væri eins.
Hafís hefir enginn komið, nema
jakar og jaki sást á Rauðanúpi fyrir
Melrakkasléttu eftir stórhríðina
(N.) 18da og 19da þ. mán., enn þeir ~~hafa sjálf-~~
(N.) ~~sagt~~ siglt norðr og niðr um
síðustu helgi. Og hér í öllum flóanum (svo langt sem augað eygði) hefir hann aldrei sést á
þessum vetri það, er af er, og heldr
(N.) ekki ~~í fyrra~~ f. á., nema þétt spöng
sást einu sinni uppvið land og
auðr sjór fyrir utan á síðastl. vori
í bátabyrjun, enn fór undireins aftr.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

(I.)

Upprof.

Er sýslumaðr kominn á þing?
Já, hér er hann!
Eg hefi mál fyrir þér að kæra.
Hver eru þau?

Nú með byrjun tuttugustu aldarinnar, eðr á elleftu öld vor Íslendinga er eitthvert rót að færast yfir menn og mókið heldr að hverfa af þjóðinni, þrátt fyrir allan flokkaríg, ósamlyndi og rifrildi, og er reyndar ekki mjög svo að taka til þess um menn, er blandað er í norsku og írsku blóði, enda ótækt að ávallt sé logn; — þarf að hvessa með köflum, þvíað við það hreinsast og hressist loftið, er að sér er andað.

Mig langar til að fara fám orðum um eitthvað af hinu marga, ~~og~~ er annaðhvort lítið eðr ekki til þessa hefir verið minnst á í hinum mörgu málsólum vorum, blöð=

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

unum, Og þóað svo megi segja, að svo sé margt sinnið sem skinnið að því er skoðanir bladanna snertir, finnst mér þó, að vert sé að íhuga, hvort landar geti ekki nokkurn veginn komið sér saman um það, er hér fer á eptir:

I. Tillaga mín er sú, að kjörtími alþingis sé styttr að helmingi, s: til þriggja ára, þvíað við það, að hafa svo langt milli kosninga og nú er, dofna menn og gamla fjandans mókið kemr yfir þá, þvíað vita skulu landar það, að lífið er oss ekki eingöngu gefið til að sofa; — nógr er tíminn að sofa í gröfinni, sagði Einar gamli að Grashóli, (†1879) þá er fundið var að því við hann, að hann gæfi sér ekki tíma til að sofa fyrir vinnunni.

Árlega vil eg að Alþing sé háð, og standi mánuð í einu, — dálitlu lengr, ef

þörf krefr. – Það byrji um
miðjan aprílmánuð, eins og
sumarið, og endi um mið=
jan ~~eða~~ síðla í maímánuði.

Fast þingfararkaup (: ferða
kostnaðr) sé ákveðið hverjum
þingmanni, eftir lengd og
erviðleikum vegarins til þings
staðarins, enn þó allt í hófi,
svo að forðast megi allt geip,
er stundum hefir þótt vilja
viðbrenna.

Fullveðja aldr karla og
kvenna og kosningar=réttr
sé bundinn við fullra tutt
ugu ára aldr, og kjörgengi
við full 25 ár. Karlar og
konur hafi jafnan kosn=
ingar=rétt og kjörgengi, að
sömu ástæðum, er settar eru
og settar kunnu héreftir að
verða.

Enn nú kemr aðal=
hnútrinn, er lítt hefir ver=
ið á lofti haldið nú um
langan tíma, þóað slíkt
sé skrifað, þareð söm er
ástæðan sem fyrrum:
Alþingisstaðrinn sé fluttr

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

úr Reykjavík til Þingvalla, – gamla alþingisstaðarins, er þar var settr, meðan oss leið bezt, og er í alla staði bezt til þess fallinn, er á löggjafarþingi á fram að fara. Til Þingvalla sé lögð rafmagnssporbraut frá Reykjavík, og síma. Þar (þ. e. á Þingvöllum) sé byggð rúmgóð og smekkleg og sterk húsakynni í fornum stýl, bæði til að halda þingið í og til íbúðar o. s. frv. Enginn er kendr þar, er hann kemr ekki, og löggjöfunum veitir ekki af því fremr enn öðrum að geta starfað í næði og komast úr skarkalanum í Reykjavík; og engin hætta er á því, að þeim geti ekki liðið vel eins á Þingvöllum og í Reykjavík, heldr miklum mun betr, einsog verkin, er fortíð og nútíð eru bornar saman, ljósast sýna. Og áheyrendum er engin vorkunn að komast þangað fremr enn í gamla daga, með þeiri sam=

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

göngubót, er eg drap á. Jón
sál. Sigurðsson í Kmhöfn, er
eg var handgenginn mörg
#frá síðustu æfiár hans (~~eftir~~ 1867),
sagði ~~oft~~, svo að bæði eg og
aðrir heyrðu til, að það hefði
verið ein af yfirsjónum sínum,
— og hon ekki lítil, — að hann
áðr enn Alþingi (1845) var skip-
að að nýju barðist fyrir því
og hafði fram með sínum
alkunna dugnaði að alþingis-
staðrinn varð Reykjavík enn
#Þingvellir ekki ~~Reykjavík~~ og kvað það
koma oft bæði sér og sam-
þingismönnum sínum í
koll, að hann varð fyrir
þessarri glapsýn í áríðandi
máli.

Alþingishúsið, er nú er,
sé tekið til heimkynnis lands-
skóla eðr háskóla, — hvað þér
nú viljið kalla hann stendr
á sama, því að „nomina sunt
odiosa" — og bókasafns hans.
Hvað líðr annars samskot-
unum til hans? Er gamla
dauða-mókið og komið yfir
þau.

II. Ráðherrann eðr jarl-

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

inn, edr hvað þér kallið hann, er æðstan stjórnar=sess hefir framvegis á þessarri eyu, skal engin eftirlaun hafa, aðeins biðlaun til fimm ára, ef hann vill ekki neitt embætti hafa á hendi framar, – þá er hann er ór valdasessi vikinn. Öll eftirlaun eru afmáin, nema þá í einstökum tilfellum, og má ætíð bæta ór því, þá er þörf gerist og einhver uppgjafa=embættlingr verðr í kröggum staddr í fjármunalegu tilliti, án þess að hann hafi bakað sér það sjálfr. Og fráleitast er af öllu fráleitu, að sá embættismaðr, er þá og þegar getr vikið ór embætti, sé launaðr fyrir það, að vilja ekki vera í öðru embætti, er við hans hæfi sé. Vér höfum dæmin fyrir oss á Bessastöðum og víðar hér á landi. Vér öpum meira enn nóg eftir Dönum, þó að vér sleppum þessarri fjárstæðu, er öngri átt nær.

III. Sýslumanns=embætti, er nú eru, sé lögð niðr sem

4d. ~~Lögð niðr sem~~ allrafyrst.
Aðskiljum dómsvald og umboðsvald. Höfum aðeins fjóra undirdómara á landinu, sinn í hverjum landsfjórðungi, og setjum kviðdóma í sem flestum málum, er það á við; – sé fjórðungsdómarinn í þeim ráðanautinn. Vér höfum nóg menningarferi í vændum, – og jafnvel nú, þegar til þess að nógir fáist hæfir menn til að innheimta tolla, skifta búum, halda uppboð o. s. frv., hver í sínu héraði. Sýslumennskan, einsog hún nú er, er alltof dýr og óhæf og [illegible]. Nær er, að verja sér fénu, er til hennar gengr, til einhvers þarfara, þvíað nóg er til, til að verja peningum vorum til, er oss dauðliggr á, að sem fyrst komist í framkvæmd, og óskylt er oss að kasta aurunum vorum í skaðlegan óþarfa.

IV. Þá er hið allranæsta: Þolum ekki Dönum neitt ofrvald í skipun samnings-

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

nefndarinnar milli vor og þeirra, er nú stendr til að skipuð verði innan skamms. Sjö er heilög tala, góð og gömul. Kjósum sjálfir sjö menn og Danir hafi jafna tölu til móts við vora menn. Hafi þeir kosið ellefu menn af sinni hálfu á undan oss, þá heimtum að fjórum þeirra sé rutt, enda munu þeir ekki leggja kapp á að hafa þá fleiri enn vér, ef liðlegri enn fastri aðferð er beitt við þá, og þá mun <u>allt vel</u> fara.

Ýmislegt fleira [illegible]
fyrir mér nú, og mætti [illegible]
vill einhverju af því vi[illegible]
ef þessum fáyrðum ver[illegible]
tekið.

Kveð eg svo landa[illegible]
þetta sinn öllum hughei[illegible]
farsældar-óskum, að þeir se[illegible]
fyrst nái því menningar-st[illegible]
og framfara-skeiði, er þe[illegible]
auðsjáanlega er ætlað og þei[illegible]
eru vel hæfir til, ef rétt e[illegible]
á haldið, og þeir aðeins vil[illegible]
sjálfir. ——

Á degi hinnar helgu Hildigerðar, 1907

Öxfirðingr.

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur